

Yrityssalaisuuden ja ammattitaidon rajanveto

Drawing the Line Between a Trade Secret and the Skill of an Employee

Lauri Leskelä*

Abstrakti

Rikoslain 30 luvun 5 pykälä kieltää muun muassa palvelussuhteessa olevaa henkilöä oikeudettomasti käyttämästä tai ilmaisemasta toiselle yrityssalaisuutta palvelussuhteen aikana. Kielto on voimassa myös kaksi vuotta palvelussuhteen päättymisestä. Ammattitaidon hyödyntäminen on kuitenkin rajattu kiellon ulkopuolelle. Artikkeliki käsittelee epäselväksi jäänyttä rajanvetoa ammattitaidon ja yrityssalaisuuden välillä. Kilpailukieltosopimuksia koskevan lakimuutoksen myötä rikosoikeudellisen yrityssalaisuuden suojan painoarvo on kasvanut, ja oikeuskäytännössä havaittu rajanvedon epäselvyys on entistä tärkeämpi ratkaista. Korkein oikeus ei ole antanut rajanvedosta ennakkopäätöstä. Artikkeliki analysoi hovioikeuksien ratkaisuja lainopillisesti rajanvedon selvittämiseksi. Artikkelin pohjatyönä on käyty läpi 43 aihepiiriä käsittelevää ratkaisua eri hovioikeuksilta. Lisäksi tavoitteena on tarkastella ulkomaista oikeustiedettä aihepiiristä oikeusvertailun keinoin.

Artikkelissa käsitellään kriittisesti pääsäännöksi kutsuttua tulkintaohjetta, jonka mukaan tallennetussa muodossa viety informaatio on lähtökohtaisesti yrityssalaisuus. Tämä tulkintaohje on vanhentunut ja ongelmallinen, eikä sitä tulisi hyödyntää rajanvedossa lähtökohtana. Sen sijaan rajanvedon tulisi keskittyä informaation objektiiviseen tulkintaan. Rajanvedon tulkinnessa lähtökohtana tulisi ensisijaisesti olla työntekijän kokemus ja kyky tuottaa yrityssalaisuudeksi väitetty informaatio itsenäisesti. Olisi myös perusteltua, että yrityssalaisuuden salassapitokriteeriä tiukennetaan edellyttämällä, että työnantajat korostavat nykyistä enemmän informaation salassa pidettävyyttä.

Asiasanat: *Yrityssalaisuusrikokset, liikesalaisuus, ammattitaito, talousrikosoikeus*

* The author is a law student at the University of Lapland, Faculty of Law. The article is based on the author's Bachelor's thesis.

Abstract

Chapter 30, Section 5 of the Finnish Criminal Code, prohibits, *inter alia*, an employee from unlawfully using or disclosing a trade secret to another person during the course of employment. The prohibition remains also in force for two years after the employment has ended. However, the use of one's professional skill is excluded from the prohibition. This article addresses the ambiguous distinction between a skill and a trade secret. Following a legislative change concerning non-compete agreements, the significance of the protection of trade secrets under criminal law has increased and the ambiguity identified in case law has become even more important to resolve. The Supreme Court of Finland has not issued a precedent concerning the matter. The article analyses Court of Appeal rulings with legal dogmatics in order to reduce the ambiguity surrounding the topic. Forty-three rulings from various Courts of Appeal have been reviewed as groundwork for the article. In addition, the aim is to use legal comparison to examine foreign jurisprudence surrounding the topic.

The article critically examines a so-called primary rule of interpretation, according to which information exported in stored form is in principle a trade secret. This premise is outdated and problematic and should not be used as the core premise of the evaluation. Instead, the evaluation should focus on an objective analysis of the information itself. The primary starting point in drawing the line between a trade secret and skill should be the employee's experience and ability to independently produce the information claimed to be a trade secret. It would also be reasonable to make the confidentiality criterion for trade secrets stricter by requiring employers to place more emphasis on the confidentiality of the information.

Keywords: *Trade Secrecy Offences, Trade Secret, Skill and General Knowledge, Economic Crime Law*

1 Johdanto

1.1 Aihe ja tausta

Artikkelissa tarkastellaan rikoslain (39/1889) 30 luvun 5 §:n mukaista yrityssalaisuuden rikkomisen tunnusmerkistöä. Tunnusmerkistön tarkoituksena on suojella yritystä, jottei esimerkiksi entinen työntekijä voi hyödyntää yrityksen liikesalaisuuksia. Tunnusmerkistö suojelee yritystä työsuhteen ajan sekä kaksi vuotta sen päättymisen jälkeen. Tunnusmerkistön ulkopuolelle on kuitenkin rajattu työntekijän oikeus hyödyntää hänen ammattitaitoaan. Artikkelin tarkoituksena on selvittää rajanvetoa yrityssalaisuuden ja ammattitaidon välillä. Rajanvedon vaikeutta havainnollistaen Yhdysvalloissa kirjallisuudessa on todettu:

“Perhaps the greatest challenge facing a judge in a trade secret case is drawing the line between the specific trade secrets of the employer and the knowledge and skill that the employee is permitted to carry from job to job, as if it were a personal tool kit.”¹

Yrityssalaisuuden rikkomisen tunnusmerkistö on pitkään ollut ikään kuin toisijainen oikeussuoja. Ennen työsopimuslain (55/2001) mukaisella kilpailukieltosopimuksella on ollut mahdollista toteuttaa huomattavan yksinkertaisesti suuri osa rikoslain 30:5:n mukaisesta oikeussuojasta. Tähän seikkaan on viitattu myös yrityssalaisuuden rikkomisen tunnusmerkistöä koskeissa lain esitöissä.² Kuitenkin työsopimuslain muutoksesta johtuen työnantaja on nykyisin velvoitettu maksamaan työntekijälle merkittävää korvausta työsopimuslain 3:5:n mukaisesta kilpailukieltosopimuksesta, joka pysyy voimassa työsuhteen päättymisen jälkeen.³ Näin ollen on nähtävissä, että työnantajat tulevat jatkossa tukeutumaan aiempaa enemmän rikoslain 30:5:n tuomaan oikeussuojaan, jonka hyödyntämiseen ei liity juoksevia kuluja. Rikoslain roolin kasvaessa korostuu myös entisestään rajanvedon tärkeys.

¹ James Pooley, The Top Ten Issues in Trade Secret Law, Temple Law Review 70(2) 1997, s. 30. Ks. myös Tom Vapaavuori, Liikesalaisuudet ja salassapitosopimukset, Alma Talent (3. uudistettu painos), s. 106.

² Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi 66/1988 vp, s. 86.

³ Laki työsopimuslain 3 luvun 5 §:n muuttamisesta (1018/2021).

1.2 Tutkimuskysymys, metodi ja aineisto

Artikkelin keskeinen tutkimuskysymys on, millaisilla tulkintaohjeilla ammattitaidon ja yrityssalaisuuden rajanvetoa on mahdollista tarkentaa. Tutkimusta on vaikea rajata koskemaan vain ammattitaidon ja yrityssalaisuuden rajanvetoa, koska yleensä ratkaisuisissa on kyse kokonaisharkinnasta, johon liittyy myös muita seikkoja. Aihepiireinä artikkelista on kuitenkin rajattu pois esimerkiksi käänteismallinnus, elinkeinotoiminnan kannalta merkityksetön informaatio, itselaadittu tieto ja tunnusmerkistön väärinkäyttäminen. Artikkelissa ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä kattavasti kaikkea aiheeseen liitännäistä sääntelyä.⁴

Korkein oikeus ei ole antanut ennakkopäätöstä rajanvedosta. Ennakkopäätöksen puuttuminen toisaalta tarkoittaa, että laajamittainen ratkaisuehdotusten ideointi on mahdollista.⁵ Rajanveto on lisäksi jätetty lain esitöissä epätarkaksi. Näin ollen rajanvedon tutkimiseksi on perehdyttävä lähinnä lain esitöihin, hovioikeuksien ratkaisuihin sekä oikeuskirjallisuuteen.⁶ Aineistoksi artikkeliin on tilattu yrityssalaisuuden rikkomista koskevia hovioikeuksien ratkaisuja yhteensä 43 vuosilta 1988–2022. Lisäksi artikkelissa tarkastellaan muutamaa aihetta sivuavaa korkeimman oikeuden ennakkopäätöstä.

On tulkittavissa, että suomalainen tutkimus rajanvedosta on puutteellista. Artikkelissa näin ollen tarkastellaan myös muita oikeusjärjestelmiä. Artikkelissa käytetään lainopillista metodia oikeusvertailevalla painotuksella. Lainopillisessa kannanotossa systematisoinnin ja eri tulkinnallisten metodien avulla selvitetään oikeusnormilauseen sisältöä. Tulkinta ilmenee esimerkiksi oikeusperiaatteiden ja -teorioiden keskinäisenä punnintana.⁷ Lähtökohta lainsäädännön tulkinnassa on sanamuodon mukainen tulkinta. Kuitenkin, kuten *Aarnio*

⁴ Tutkimuskysymykseen liittyy salassapitosopimuksia sekä kilpailukieltosopimuksia koskeva sääntely. Vastaavasti immateriaalioikeuden ja työoikeuden osien sekä rikosoikeuden yleisten oppien ymmärtäminen on keskeistä aihepiirin kannalta.

⁵ Valituslupa rajanvetoa koskevasta tapauksesta on myönnetty, mutta tuomiota ei ole julkaistu ennakkotapauksena, KKO R 2007/656, tuomio 12.12.2008 nro 2769. Tapauksessa korkein oikeus hyväksyi hovioikeuden tulkinnan. Tapausta ei ole käytetty aineistona, koska päätös olla julkaisematta tuomio on tulkittavissa viitteenä siitä, ettei ratkaisusta pidä vetää selkeitä päätelmiä rajanvedosta.

⁶ Yrityssalaisuuksia koskeva lainsäädäntö perustuu osin myös vähimmäistason Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/943 julkistamattoman taitotiedon ja liiketoimintatiedon (liikesalaisuuksien) suojaamisesta laittomalta hankinnalta, käytöltä ja ilmaisemiselta (liikesalaisuusdirektiivi).

⁷ Ari Hirvonen, *Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan, Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17*, Helsingin yliopisto 2011, s. 24–25. Ks. myös Aulis Aarnio, *Laintulkinnan teoria : yleisen oikeustieteen oppikirja*, WSOY 1989, s. 143.

on todennut, avoimeksi jätetyn sanamuodon tulkinta sananmuodon mukaisena on *argumentum absurdum*.⁸ Näin ollen tarkoituksella avoimeksi jätetyn rajanvedon tulkinta edellyttää myös muuta lainopillista tulkintaa laillisuusperiaatteen sallimissa rajoissa.⁹ Lainopilliseen tutkimukseen sisältyy myös mahdollisuus kotimaisen oikeusjärjestyksen vertaamiseen muiden maiden oikeusjärjestyksiin esimerkiksi käytäntöjen osalta.¹⁰ Rikosoikeustieteen alalla oikeusvertailevien argumenttien käyttöarvo tuomarin näkökulmasta on mielletty tavallista alhaisemmaksi.¹¹ Oikeusvertaileva näkökulma ei kuitenkaan ole osa tutkimusta ensisijaisesti suoran käyttöarvon vuoksi: tavoitteena on tuoda erilaisia tulkintoja osaksi suomalaista oikeuskirjallisuutta osana laajempaa kehitystä.

2 Yrityssalaisuuden ja ammattitaidon rajanvedon tausta

2.1 Yrityssalaisuuden rikkomisen tunnusmerkistö

Rikoslaissa on artikkelin kannalta kaksi keskeistä pykälää. Ensimmäinen on rikoslain 30:5, joka määrittelee yrityssalaisuuden rikkomisen tunnusmerkistön:

”Joka hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä tai toista vahingoittaakseen oikeudettomasti ilmaisee toiselle kuuluvan liikesalaisuuden tai oikeudettomasti käyttää tällaista liikesalaisuutta, jonka hän on saanut tietoonsa

- 1) ollessaan toisen palveluksessa,*
- 2) toimiessaan yhteisön tai säätön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenenä, toimitusjohtajana, tilintarkastajana tai selvitysmiehenä taikka niihin rinnastettavassa tehtävässä,*
- 3) suorittaessaan tehtävää toisen puolesta tai muuten luottamuksellisessa liikesuhteessa tai*
- 4) yrityksen saneerausmenettelyn yhteydessä, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, yrityssalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.*

Tämä pykälä ei koske tekoa, johon 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu on ryhtynyt kahden vuoden kuluttua palvelusaikansa päättymisestä.

Yritys on rangaistava.”

⁸ Aulis Aarnio, Tulkinnan taito: ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta, Talentum Media 2006, s. 297.

⁹ Ks. esim. Heli Korkka-Knuts – Dan Helenius – Dan Frände, Yleinen rikosoikeus, Edita Publishing 2020 (3. uudistettu painos), s. 78–95.

¹⁰ Hirvonen 2011, s. 26.

¹¹ Vilja Hahto, Rikosoikeustiede ja oikeusvertailu, Lakimies 8/2001, s. 1295.

Toinen keskeinen pykälä on rikoslain 30:11, joka määrittelee *liikesalaisuuden* viittaamalla liikesalaisuuslain (595/2018) 2.1 §:n määritelmään:

”Tässä laissa tarkoitetaan liikesalaisuudella tietoa:

- a) joka ei ole kokonaisuutena tai osiensa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä tällaisia tietoja tavanomaisesti käsitteleville henkilöille yleisesti tunnettua tai helposti selville saatavissa;*
- b) jolla a alakohdassa tarkoitetun ominaisuuden vuoksi on taloudellista arvoa elinkeinotoiminnassa; ja*
- c) jonka laillinen haltija on ryhtynyt kohtuullisiin toimenpiteisiin sen suojaamiseksi.”*

Yrityssalaisuuden rikkomisen tunnusmerkistö on alun perin ehdotettu osaksi lainsäädäntöä vuonna 1988. Jo tällöin on tunnistettu yrityssalaisuuden ja ammattitaidon rajanvedon vaikeus.¹² Sittemmin vuonna 2003 voimaantulleessa muutoksessa tunnusmerkistöä on laajennettu siten, että se kattaa myös palvelussuhteen jälkeisen ajan.¹³ Perusteluina muutoksille toimi muun muassa tiedon merkityksen kasvu yritystoiminnassa sekä se, että näennäisesti oli sallittua esimerkiksi kerätä työsuhteen loppupuolella merkittävä määrä informaatiota työnantajalta ja viedä se suoraan seuraavalle työnantajalle.¹⁴

2.2 Yrityssalaisuuden arvioinnin lähtökohdat

Yrityssalaisuuden ja ammattitaidon rajanvedon tarkastelemiseksi on ensinnäkin ymmärrettävä yrityssalaisuuden perusmääritelmä. Termit yrityssalaisuus, ammattisalaisuus ja liikesalaisuus tulee kyseisen tunnusmerkistön kontekstissa käytännössä ymmärtää synonyymeiksi.¹⁵ Termi yrityssalaisuus on nykyisin käytössä lähinnä rikoslaissa.¹⁶ Liikesalaisuuslain 2.1 §:n määritelmää on tarkennettu lain esitöissä:

”Liikesalaisuuden haltijan salassapitointressi ilmenee siitä, että tieto on salaista ja sen paljastuminen olisi omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa elinkeinotoiminnassa. Tiedon tosiasiallinen salassapito ja salassapitotahto taas

¹² Ks. HE 66/1988 vp, s. 86.

¹³ Samalla tunnusmerkistöön lisättiin rangaistavaksi teon yritys. Yrityssaneerauksen yhteydessä tietoon saatu yrityssalaisuus on otettu tunnusmerkistön piiriin vuonna 1992 (HE 182/1992 vp, s. 115.). Tunnusmerkistö on saavuttanut nykyisen muotonsa lakitekniikan muutoksen seurauksena vuonna 2018 (HE 49/2018 vp, s. 126.).

¹⁴ Hallituksen esitys eduskunnalle yrityksen saneerausta koskevaksi lainsäädännöksi 53/2002 vp, s. 16–17, 33.

¹⁵ Hallituksen esitys eduskunnalle liikesalaisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 49/2018 vp, s. 82.

¹⁶ Ibid.

tarkoittavat, että tiedon haltijalla on pyrkimys ja tahto pitää tieto ulkopuolisilta salassa.”¹⁷

On myös todettu, että *”elinkeinotoiminnan kannalta täysin merkityksettömiä tietoja ei voitaisi pitää säännöksessä tarkoitettuina yrityssalaisuuksina siinäkään tapauksessa, että elinkeinonharjoittaja itse jostakin henkilökohtaisesta syystä haluaa pitää ne huippusalaisina”*.¹⁸ Oikeuskirjallisuudessa on näin ollen johdettu, että yrityssalaisuuteen tulee liittyä salassapitointressi, salassapito-tahto, tosiasiallinen salassapito sekä liityntä elinkeinotoimintaan.¹⁹ Muutoksen yhteydessä implementoitiin liikesalaisuusdirektiivi. Yrityssalaisuus on ole-mukseltaan tietoa eli se on niin sanottu aineeton hyödyke. Se voisi olla tallen-nettu asiakirjaan, tuotteen prototyyppiin, tietokoneen muistiin taikka se voisi säilyä ainoastaan ihmismuistissa.²⁰ Kirjallisuudessa on esimerkkejä yrityssalai-suuksista.²¹

2.3 Rajavedon teoria

Yrityssalaisuuden ja ammattitaidon rajanvetoa on kommentoitu lain esitöissä hyvin vähän. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että *”Käytännössä rajanveto saattaa olla tulkinnanvarainen. Tällöin ratkai-suun saattaa vaikuttaa se, missä muodossa käytetty tieto on ollut. Se, että tieto on ollut kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, saattaa viitata siihen, että kysymyksessä on yrityssalaisuus eikä pelkästään aikaisemmin hankitun am-mattitaidon käyttäminen”*.²² Yleisissä perusteluissa on todettu, että *”Esimer-kiksi silloin, kun tieto on tallennetussa muodossa, asiakirjassa tai sähköisenä, on yleensä kyse liikesalaisuuksista. Puhtaan ammattitaidon käyttämisestä lie-nee yleensä kysymys vain silloin, kun tieto siirtyy työntekijän muistissa”*.²³

Yksityiskohtaisten perustelujen lainauksessa kolme kertaa esiintyvä sana *”saattaa”* alleviivaa ohjeistuksen merkitystä selvästi. Näin muotoillun tulkinta-ohjeen kohdalla tulisi välttää suoraviivaista säännön muodostamista: kyseisen

¹⁷ HE 49/2018 vp, s. 24, 58.

¹⁸ HE 66/1988 vp, s. 92–93.

¹⁹ Ks. esim. Pekka Viljanen, Yrityssalaisuusrikokset, teoksessa Henna Tolvanen (toim.), Keskei-set rikokset, Edita Publishing 2018 (4. uudistettu painos), s. 711–765, s. 714. Jaottelu on ollut käytössä yrityssalaisuuden rikkomisen tunnusmerkistön syntymisestä asti. Määritelmää on muutettu vuonna 2018, mutta tätä muutosta on kutsuttu teknisluontoiseksi toteamalla, ettei sillä ollut tarkoitus muuttaa vallitsevaa oikeustilaa, ks. HE 49/2018 vp, s. 58, 126.

²⁰ HE 66/1988 vp, s. 92.

²¹ Ks. esim. Viljanen 2018, s. 717–725.

²² Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden rikoslain talousrikossäännösten ja eräiden niihin liit-tyvien lakien muuttamiseksi 53/2002 vp, s. 33.

²³ Ibid., s. 17.

ohjeen tarkoituksen voi tulkita lähinnä esimerkiksi asiasta, joka voi vaikuttaa tulkintaan. Kirjallisuudessa tulkintaohjetta on kuvailtu ”karkeaksi nyrkkisään-nöksi”.²⁴ Tästä ajatuksesta on kuitenkin poikettu oikeuskäytännössä usein asettamalla ohje jopa keskeiseksi pääsäännöksi.²⁵ Oikeuskirjallisuudessa tulkintaohjetta on myös luonnehdittu pääsäännöksi.²⁶ Tätä ajatusta lähestytään artikkelissa kriittisesti, mutta tarkoitus ei ole kyseenalaistaa itsessään tulkintaohjeen hyödyntämistä osana arviointia. Tarkoitus on todeta, ettei tasapainoisen punninnan tulisi sekä alkaa kyseisestä tulkintaohjeesta että päättyä siihen. Oikeuskirjallisuudessa on todettu vastaavaa vuonna 2003 ja viitattu vaihtoehtoihin ulkomailla käytettyihin teorioihin subjektiivisen ja objektiivisen informaation rajanvedosta sekä erotteluun yleisen ja erityisen tiedon välillä.²⁷

”Jaottelujen pohjalta on kehitetty erilaisia, lähinnä kuvaileviin seikkoihin perustuvia ”testejä” ammattitaidon erottelemiseksi yrityssalaisuuksista. Käytännössä kysymys on ollut yleensä kokonaisarvosteluun pohjautuvista lähestymistavoista, joissa on annettu merkitystä esimerkiksi työntekijän työtehtävien luonteelle, kysymyksessä olevan tiedon ominaispiirteille, työnantajan konkreettisille salassapitotoimille sekä sille, miten selkeästi salassa pidettävä tieto on eroteltavissa sellaisesta tiedosta, jota työntekijällä on oikeus hyödyntää.”²⁸

Yleisen ja erityisen informaation ero tarkoittaa jaottelua alalla yleisen tunnetun informaation ja työyhteisön sisällä olevan erityisen ja seikkaperäisen informaation välillä. Yleistä informaatiota on esimerkiksi alan koulutukseen sisältyvä tieto. Erityiseksi informaatioksi lasketaan seikkaperäisempi informaatio, joka ei ole yleisesti selvitettävissä alalla. Tällainen tieto voi olla esimerkiksi työnantajan kehittämä informaatio.²⁹

Tietotaito (know-how) asettuu osin samaan jaotteluun. Tietotaidolla tarkoitetaan yrityskokemuksia, joista useimpia voidaan luonnehtia kokemukseen perustuvaksi tiedoksi käyttää tietoa hyväksi.³⁰ Erityiseksi luonnehditun tietotaidon on katsottu oikeuskäytännössä saavan yrityssalaisuuden suojaa erityisenä

²⁴ Viljanen 2018, s. 725. Ks. myös. Klaus Nyblin, Yrityssalaisuuden suoja ja entiset työntekijät, *Defensor Legis* 2/2003, s. 245–247.

²⁵ Ks. esim. Turun hovioikeus R 17/456, tuomio 17.4.2018 nro 116369 (lainvoimainen). Hovioikeus on hyväksynyt käräjäoikeuden tulkinnan (Pirkanmaan käräjäoikeus R 15/3311, tuomio 5.1.2017 nro 100515).

²⁶ Tom Vapaavuori, Yrityssalaisuudet ja salassapitosopimukset, *Talentum Pro* 2005, s. 59.

²⁷ Nyblin 2003, s. 248. Ks. myös Vapaavuori 2019, s. 103–109.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ Ks. esim. Vapaavuori 2019, s. 103–109. Helsingin hovioikeus R 16/2036, tuomio 18.12.2017 nro 152035 (lainvoimainen), s. 8.

³⁰ HE 49/2018 vp, s. 83.

tietona.³¹ Yleinen tietotaito on oikeuskirjallisuuden mukaan pitkälti sama asia kuin ammattitaitoisen henkilön yleinen ammattitaito.³² Huomionarvioista rajanvedon kannalta on myös, että yrityssalaisuuden rikkominen edellyttää korostettua tahallisuutta. Tekijän on oltava tietoinen siitä, että hänen oikeudettomasti ilmaisemansa tieto on yrityssalaisuus.³³

3 Rajanvetoon liittyvät ongelmatilanteet käytännössä

3.1 Erityisen informaation muodostuminen ammattitaidoksi

Keskeinen tutkimuskysymys on, milloin yrityssalaisuudeksi mielletty tieto on muodostunut ammattitaidoksi. Rajanveto erityisasiantuntijoiden kohdalla on koettu erityisen vaikeaksi.³⁴ On täysin mahdollista, että erityisasiantuntija työskentelee esimerkiksi edistyneen teknologian kanssa, jolloin hänelle arkipäiväiseksi voi muodostua tieto, jota kukaan muu maailmassa ei ymmärrä. Kilpailukieltosopimuksia on perinteisesti hyödynnetty erityisesti asiantuntijoiden kohdalla, joten tältä osin rajanvedon selventäminen työ sopimuslain muutoksen jälkeen on korostetun tärkeää. On keskeistä ymmärtää ajatus, että ammattitaito tarkoittaa eri ihmisillä hyvin eri asioita. Kysymystä voi tarkastella Helsingin hovioikeuden vuonna 2017 antaman ratkaisun perusteella, jossa käsitellään tietotaitoa:

Tapauksessa A ja B olivat yhdessä C:n kanssa ruvenneet harjoittamaan liiketoimintaa C:n entuudestaan omistamassa yrityksessä X Oy:ssä. Käytännössä kyse oli kuitenkin merkittävän yritysjärjestelyn seurauksena uudesta yrityksestä, jonka A, B ja C olivat yhdessä perustaneet. Kyseessä oleva X Oy toimii puutarhalaan tukkuliikkeenä, kuten A:n ja B:n edellinen työnantaja Y Oy. Lisäksi C oli toisen yrityksen kautta aiemmin omistanut 50 %:n osuuden Y Oy:stä. Hovioikeus katsoi, että A ja B olivat valinneet Y Oy:n tuottavimmat tuotteet, hinnoitelleet ne alle Y Oy:n hintojen sekä käyttäneet suurilta osin samoja tavarantoimittajia. Näin ollen hovioikeus katsoi, että A ja B olivat käytännössä jäljentäneet Y Oy:n liiketoiminnan kannattavimman ytimen. Käräjäoikeus oli jättänyt

³¹ Ks. esim. Helsingin hovioikeus R 16/2036, tuomio 18.12.2017 nro 152035 (lainvoimainen), s. 8.

³² Vapaavuori 2019, s. 94–95.

³³ Ks. esim. Helsingin hovioikeus R 18/1649, tuomio 31.12.2019 nro 157042 (lainvoimainen), s. 7.

³⁴ Klaus Nyblin, Yrityssalaisuuksien suojaaminen ja oma henkilöstö, Defensor Legis 4/2008, s. 535.

A:n ja B:n tuomitsematta. Hovioikeus tuomitsi heidät yrityssalaisuuden rikkomisesta, eikä korkein oikeus myöntänyt valituslupaa.³⁵

Tapauksessa on kyse osin *negatiivisesta tiedosta*. Negatiivisella tiedolla tarkoitetaan esimerkiksi tietoa, jonka perusteella henkilö tietää, ettei toimea kannata tehdä. Usein tieto johtaa päätelmään siitä, mitä kannattaa tehdä: näin ollen negatiivinen tieto voi kuulua yrityssalaisuuden piiriin.³⁶ On aiheellista pohtia, onko kohtuullista, että entisten työntekijöiden olisi tullut ikään kuin esittää, etteivät he muista tai tiedä vuosia alalla tavaroiden hankintaa ja myyntiä tehneenä, mitkä tavarantoimittajat ovat olleet hyviä tai mitkä tuotteet myyvät hyvin. Myöntävä vastaus esitettyyn pohdintaan johtaisi tilanteeseen, jossa yrittäjän tulisi aktiivisesti tehdä toimia, jotka hän tietää omien intressiensä vastaisiksi. Tapauksessa tuli kuitenkin näytettyä, että tavarantoimittajat löytyvät messuluetteloista ja ovat siten julkista tietoa. Samoin hintatiedot ja muut keskeiset tiedot oli mahdollista selvittää. Kuitenkin käräjäoikeuden käsittelyn yhteydessä annetun todistelun mukaan hyvien tavarantoimittajien seulominen huonoista on pitkä vuosia kestävä prosessi.³⁷ Hovioikeus vaikuttaa viitanneen tähän perusteluissaan.³⁸

Riippumatta muistinvaraisuudesta, olisi nähtävissä, että esimerkiksi tieto hyvistä yhteistyökumppaneista sekä asiakkaista olisi erityisesti ammattitaitoon ja kokemukseen kuuluvan informaation keskiössä. Jos vuosien aikana syntyneitä ihmiskontakteja ja kokemusta hyvistä tavarantoimittajista ei voida mieltää hankintaa ja myyntiä tekevän työntekijän ammattitaitoon perustuvaksi tiedoksi tai taidoksi, mikä voidaan?

Toki hovioikeuden tuomioon liittyi muitakin seikkoja: vastaajat olivat esimerkiksi erittäin nopeita tarjousten lähettämisessä. Artikkelin tarkoitus ei ole yksityiskohtaisesti arvioida tapauksen lopputulosta kokonaisuutena, vaan pohtia yrityssalaisuuden ja ammattitaidon rajanvedon kannalta merkityksellistä osaa hovioikeuden tulkinnasta. Näiltä osin hovioikeuden tuomio voidaan nähdä vähintään kyseenalaisena vapaan markkinatalouden ideologian näkökulmasta. Tapauksen voi hyvin nähdä yksiselitteisesti tilanteena, jossa tyytymättömät yrityksen työntekijät haluavat ryhtyä kilpailemaan työnantajansa kanssa, koska he kokevat osaavansa järjestää toiminnan paremmin. Näkökulmasta

³⁵ Helsingin hovioikeus R 16/2036, tuomio 18.12.2017 nro 152035 (lainvoimainen). KKO R 2018/126, päätös 29.6.2018 nro 1371.

³⁶ Vapaavuori 2019, s. 120–124.

³⁷ Hyvinkään käräjäoikeus R 14/993, tuomio 23.6.2016 nro 127609 (ei lainvoimainen), s. 25.

³⁸ Helsingin hovioikeus R 16/2036, tuomio 18.12.2017 nro 152035 (lainvoimainen), s. 9.

riippumatta, kyseinen tilanne päättyi ehdollisiin vankeustuomioihin sekä satojen tuhansien eurojen korvauksiin, joten ymmärrettävän ja legitiimin pohjan rakentaminen rajanvedolle tulisi olla korkea prioriteetti.

Lain esitöissä on erikseen pyritty välttämään se, ettei tunnusmerkistö rajoita työvoiman liikkumista tai uusien yritysten perustamista.³⁹ Uusien yritysten perustamisen suojelua on painotettu vielä enemmän lain esitöissä vuonna 2002.⁴⁰ Lisäksi vuonna 2018 lain esitöissä liikesalaisuustermiin muotoiluun liittyen on viitattu Yhdysvalloissa tehtyyn selvitykseen, jossa oli todettu vahva negatiivinen yhteys varsinkin koulutetun työvoiman liikkuvuuden ja liikesalaisuuksien suojan koetun vahvuuden välillä.⁴¹ Kuinka pitkän ajan kuluttua voidaan katsoa, että tapauksessa kuvailtu tieto tavarantoimittajista on muodostunut työntekijän ammattitaidoksi? Vai onko työsuhteen kestolla edes merkitystä?

Työvoiman vapaata liikkuvuutta puoltava näkemys on havaittavissa muutamaa vuotta aiemmin vuonna 2012 annetusta Helsingin hovioikeuden ratkaisusta. Tapaus vastaa edellä käsiteltyä monilta osin ja mahdollistaa ammattitaidon ajallisen muodostumisen tulkinnan:

Tapauksessa A oli vuosia työskennellyt X Oy:ssä mainosalalla. Hänen tehtävänään oli ollut muun muassa myydä kirjoitusalojen mainospaikkoja yrityksille Lahdessa. A oli sittemmin poistunut X Oy:n palveluksesta ja myynyt vastaavia mainospaikkoja samoille yrityksille Lahdessa Y Oy:n palveluksessa. Y Oy:ssä A oli kuitenkin tehnyt myyntityön juuri ennen X Oy:n normaalia vuosittaista myyntiajankohtaa, joka on merkittävästi vaikeuttanut X Oy:n vastaavaa myyntiä myöhemmin. Hovioikeus tulkitsi, ettei A ole käyttänyt X Oy:n yrityssalaisuuksia.⁴²

Kyseisessä tuomiossa on kappaleen kysymyksen kannalta kaksi keskeistä eroa edellä käsiteltyyn vuoden Helsingin hovioikeuden tapaukseen verrattuna. Ensimmäkin mainosmiehen on katsottu tehneen samaa tehtävää jo ennen asianomistajan palveluksessa olemista. Hänellä oli lähes kahden vuosikymmenen kokemus alalta. Edellä käsitellyssä tapauksessa puutarha-alan yrittäjät olivat työskennelleet mitä ilmeisimmin alalla vain edellisen työnantajansa palveluksessa. Tunnuksmerkistön rajoittuminen kahteen vuoteen aiheuttaa tältä kannalta tulkinnallisen ongelman: käytännössä tunnusmerkistö mahdollistaa tilanteen, jossa esimerkiksi kolmen eri työnantajan lukuun toiminut työntekijä

³⁹ HE 66/1988 vp, s. 86.

⁴⁰ HE 53/2002 vp, s. 17.

⁴¹ HE 49/2018 vp, s. 74.

⁴² Helsingin hovioikeus R 11/468, tuomio 28.3.2012 nro 855 (lainvoimainen).

voi kolmannessa työsuhteessa hyödyntää oikeutetusti ensimmäisen työnantajan yrityssalaisuuksia olettaen, että ensimmäisestä työsuhteesta on yli kaksi vuotta. Samalla juuri päätyneen toisen työsuhteen vastaavat yrityssalaisuudet katsottaisiin yhä kielletyksi informaatioksi kolmannen työnantajan palveluksessa. On silloin tulkinnallinen kysymys, tulkitaanko tämä *aiemmin kielletty* yrityssalaisuus *ammattitaidoksi* vai ikään kuin *entiseksi yrityssalaisuudeksi*. Vastauksen merkitysarvo on se, että jos aiemmin yrityssalaisuudeksi mielletty informaatio tulkitaan myöhemmin ammattitaidoksi, miksei tällaista vastaavaa edelleen salattua yrityssalaisuutta tulkita myös ammattitaidoksi? Tämä kehäpäätelmäksi luonnehdittava kysymys pohjautuu siihen, ettei informaatio sinänsä itsessään muutu, vaan maailma sen ympärillä muuttuu.

Tähän tulkintaan tukien hovioikeus on perusteluissaan viitannut mainosmiehen kokemukseen todeten, että hän on voinut hyödyntää alan aiempaa *koke-mustaan* siirtyessään sekä asianomistajan palvelukseen että myöhemmin myös tätä seuranneen työnantajan palvelukseen. Tästä olisi johdettavissa tulkinta, että jos yrityssalaisuuden rikkomisesta syyttävässä yhtiössä on pidetty vastaavaa informaatiota henkilön ammattitaitona hänen saapuessaan yhtiöön tai siitä informaatiosta on hyödytty yrityksen toiminnassa, olisi tällöin vastaava informaatiota pidettävä ammattitaitona myös hänen lähtiessään.

On kuitenkin havaittavissa, että informaatiota, jonka henkilö on kartuttanut yhdessä yrityksessä kahdenkymmenen vuoden aikana, tulkitaan sanamuodon mukaisen tulkinnan mukaan työsuhteen jälkeen eri tavalla, kuin ominaisuuksiltaan täysin identiteettistä hypoteettista informaatiota, jonka henkilö olisi kartuttanut kahdessa eri yhtiössä molemmissa oltuaan kymmenen vuotta. Näin ollen, jos tulkitaan, että kaikki kerrytetty informaatio on samanarvoista – riippumatta kenen palveluksessa se on kerrytetty – olisi tehtävissä päätelmä, että ajallinen ammattitaidon kerryttämisaika on merkittävässä asemassa. Tällöin henkilön työsuhdetta voitaisiin tarkastella osissa: jos henkilön pitkän työuran aikana voidaan katsoa, että arvioitavissa oleva informaatio on muodostunut keskeiseksi osaksi henkilön normaalia ymmärrystä ja osaamista jo työsuhteen alkupuolella vuosia ennen työsuhteen päättymistä, voitaisiin tätä informaatiota osin ajatella verrannolliseksi edellisessä työsuhteessa kartutettuun informaatioon.

Toinen keskeinen ero tapausten välillä on, ettei mainosalalla työskentelevän toimintaa katsottu kokonaisuutena kielletyksi siltä osin, että hän kopioi entisen työnantajansa keskeisen liiketoiminnan. On tulkittavissa, että entisen työnantajan liiketoiminnan kopiointi oli tässä tapauksessa jopa selvempää, kuin puutarha-alan tukkuliikettä koskevassa tapauksessa. Erona kuitenkin oli

se, että mainosalan tapauksessa kyse oli kahdesta peräkkäisestä työsuhteesta, kun toisessa kyse oli työsuhteen jälkeisestä yritystoiminnasta. Kun uuden yritystoiminnan perustamiseen verrataan yhden työntekijän työpaikan vaihtoa, on sinänsä ymmärrettävää, että henkilön perustama yritys laaja-alaisemmin kuvastaa yritystä, jossa hän on työskennellyt merkittävän osan urastaan.

Mainosalan työntekijän tapauksessa informaation julkisuus osoittautui korostuneemmaksi, ja hänellä oli edellä kerrotun mukaisesti ikään kuin sallittua kokemusta alalta entuudestaan. Tapauksista ei kuitenkaan ole johdettavissa selkeitä perusteluja sille, miksi tällaisiin tulkinallisiin eroavaisuuksiin on päädytty. Näin ollen eroavaisuus artikkelin osalta jää vain yhdeksi esimerkiksi oikeuskäytännön epäjohdonmukaisuudesta.

Osin käsiteltyjä tapauksia vastaavassa tuomiossa Turun hovioikeus on hyväksynyt Pirkanmaan käräjäoikeuden perustelut siitä, että vastaajalla on ollut työtehtäviensä puolesta ja muutenkin kokeneena toimistotekniikan ammattilaisena tarkat tiedot alalla vallitsevista sopimuskäytännöistä, hinnoitteluperusteista, asiakkaiden käyttämistä laitteista ja kopiomääristä. Hovioikeuden mukaan vastaajalla on siten ollut ammattitaito kilpailukykyisten tarjousten tekemiseen uuden työnantajan edustajana ilman, että hän olisi tarvinnut siihen edellisen työnantajan yrityssalaisuustietoja.⁴³

Kuten edellä on todettu, erityisesti puutarha-alan tukkuliikettä koskevassa Helsingin hovioikeuden tuomiossa on havaittavissa ongelma: yrittäjä saattaa joissain tilanteissa joutua tekemään toimia, jotka hän ilman kirjallista informaatiota tietää omien intressiensä vastaisiksi. Tällainen tilanne voi olla tulkittavissa kohtuuttomaksi ja kestäättömäksi, sillä työntekijän tosiasialliset mahdollisuudet tehdä tehokasta ja oikeaa rajanvetoa ammattitaidon ja yrityssalaisuuden välillä ovat erittäin huonot näin epäselvässä oikeustilassa. Yrityssalaisuuden rikkomisen tunnusmerkistön edellytyksenä on, että palvelussuhteessa oleva henkilö tietää informaation salaiseksi.⁴⁴ Näin ollen, kun kyseessä on jokapäiväinen liiketoiminta, joka erityisesti kuuluu työntekijän tietojen ja taitojen keskiöön, on tulkittavissa, että työnantajan tosiasiallisen salassapidon edellytyksen tulisi olla oikeasuhteinen verrattuna työntekijän käsitykseen informaation yleisluontoisuudesta. Jos työnantaja mieltää tällaisen informaation yrityssalaisuuden piiriin, tulisi tämän mahdollisesti korostaa tätä seikkaa

⁴³ Turun hovioikeus R 17/456, tuomio 17.4.2018 nro 116369 (lainvoimainen), s. 3. Pirkanmaan käräjäoikeus R 15/3311, tuomio 05.01.2017 nro 100515 (ei lainvoimainen), s. 8.

⁴⁴ Ks. esim. Helsingin hovioikeus R 18/1649, tuomio 31.12.2019 nro 157042 (lainvoimainen), s. 7.

työntekijälle esimerkiksi sopimusteknisin keinoin tai muuten erityisen selkeästi.

Vastaava ajatus on havaittavissa Yhdysvaltojen oikeuskäytännöstä, jossa keskeinen ratkaiseva seikka rajanvedossa on ollut, että työnantajalla on ollut perusteltu uskomus, ettei työntekijä käytä tai ilmaise eteenpäin informaatiota.⁴⁵ Huomionarvoista kuitenkin on, ettei teoriassa työnantaja voi itsenäisesti päättää, mikä lasketaan tämän yrityssalaisuudeksi lain esitöiden ja oikeuskäytännön mukaan.⁴⁶ Samansuuntaisesti oikeuskirjallisuudessa on todettu, ettei tiedon tallentaminen itsessään voi saattaa sitä yrityssalaisuuden piiriin: jollei tietoa voida ennen tallentamista pitää yrityssalaisuutena, ei sitä voida pitää yrityssalaisuutena tallentamisen jälkeenkään.⁴⁷

Edellä kerrottu ei kuitenkaan vielä vastaa kysymykseen siitä, milloin kyseinen tieto muodostuu ammattitaidoksi. Esimerkkinä voi käyttää tilannetta, jossa entinen työntekijä joutuu perustamassaan yrityksessä tekemään toimia, jotka hän itsestään selvyyden tasoisesti tietää intressiensä vastaisiksi tukeutumatta tallennettuun entisen työnantajan aineistoon. Oikeuskirjallisuudessa Yhdysvalloissa on todettu tuomioistuinkäytäntöä lainaten, ettei työntekijän voida olettaa poistavan kaikkea tehtävässään kartuttamaansa tietoa muististaan.⁴⁸ Jos esimerkkinä esitetty tilanne mielletään kestävämmäksi, olisi se mahdollista ratkaista ammattitaitoon perustuvan tiedon tulkinnallisella alarajalla. Tulkinnallinen alaraja olisi siten, että yrityssalaisuutena ei pidetä tietoa, jonka perusteella henkilö on tiennyt toimen olevan omien intressiensä vastainen, jos saatetaan todennäköiseksi, että tiedon ymmärtäminen on ollut hänen kokemuksensa ja tehtävien perusteella tälle itsestään selvää ilman tukeutumista tallennettuun materiaaliin.

⁴⁵ Kurt M. Saunders – Nina Golden, Skill or Secret? – The Line Between Trade Secrets and Employee General Skills and Knowledge, *New York University Journal of Law and Business* 77(1) 2018, s. 97.

⁴⁶ HE 66/1988 vp, s. 92–93. Ks. Itä-Suomen hovioikeus R 97/365, tuomio 24.2.1998 nro 178 (lainvoimainen).

⁴⁷ Nyblin 2003, s. 245. Näin ei kuitenkaan Suomen oikeuskäytännössä aina menetellä Euroopan komissiolle liikesalaisuusdirektiivin valmistelua varten tehdyn tutkimuksen mukaan. Ks. Lorenzo De Martinis – Francesca Gaudino – Thomas Repp, *Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market*, Valmisteltu Euroopan komissiota varten Baker & McKenzie toimesta, Milan 2013, MARKT/2011/128/D, s. 73.

⁴⁸ Saunders – Golden 2018, s. 98.

Ajatusta puoltavaksi voi tulkita korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen, joka käsittelee yrityssalaisuuden rikkomisen yritystä.⁴⁹ Perusteluissa yrityssalaisuuksiksi tulkittujen tietojen kopiointi tulkittiin rangaistavaksi osin siksi, ettei informaatio ollut vastaajalle hyödyllistä esimerkiksi ammattitaidon ylläpitämisen kannalta.⁵⁰ Korkeimman oikeuden tulkinnasta on tehtävissä vastakohtaispäätelmä, että ammattitaitoon perustuvan tiedon nojalla voi kaventaa merkittävästikin tunnusmerkistön suoja, kunhan tieto pohjautuu ammattitaitoon. On kuitenkin huomioitava, että perustelu liittyy siihen, onko henkilöllä ollut järkevä syy tietojen kopioimiseen. Kyse ei ole suoraan ammattitaidon ja yrityssalaisuuden rajanvedon punninnasta. Tulkintaa myötäilee lain esitöiden sanamuoto, jonka mukaan liikesalaisuutena ei voisi pitää sellaista yleistä kokemusta ja taitoa, jotka henkilöt ovat hankineet osana *tavanomaista* työskentelyään ja ammattitaitoaan.⁵¹ Työntekijän henkilökohtaista kokemusta painottava kanta löytyy myös oikeuskirjallisuudesta: työntekijän henkilökohtainen ammattitaito saattaa muodostua sellaisestakin tiedosta, joka ei ole toimialalla yleisesti tunnettua.⁵² Tämä johtuu osittain siitä, että työntekijöiden ammattitaito karttuu työskentelyn myötä, sekä yrityssalaisuudet muodostuvat usein työntekijöiden aikaansaannoksista.⁵³ Tällaista alarajaa tulisi kuitenkin tulkita supistavasti, koska laajentavan tulkinnan avulla voisi kattaa lähes minkä tahansa työtehtäviin kuuluvan tiedon.

Oikeuskirjallisuudesta löytyy myös muita näkökulmia, joilla voi perustella erityisesti edellä käsitellyn puutarha-alan tapauksen osalta erilaista johtopäätöstä. Samalla voi tarkastella ehdotettua tulkinnallista alarajaa niin sanotusti itsestään selvän tiedon näkökulmasta. Yrityssalaisuudet ovat usein yhdistelmä tai kokoelma sellaisia tietoja, joista yksikään ei erillisenä olisi välttämättä suojan piirissä.⁵⁴ Ratkaisun perusteluista on tulkittavissa, että yksittäiset tapauksessa esitellyt osat – esimerkiksi tuottavimmat tuotteet, tavarantoimittajat tai hinnat – eivät itsessään ole yrityssalaisuuksia, vaan yhdessä ne muodostavat liiketoiminnan keskeisen ytimen ja siten kokonaisuutena tulevat miellettyksi yrityssalaisuudeksi.⁵⁵ Kokonaisuus tulee kysymykseen yrityssalaisuutena läh-

⁴⁹ KKO 2013:20.

⁵⁰ KKO 2013:20, kohta 32.

⁵¹ HE 49/2018, s. 58.

⁵² Klaus Nyblin, Yrityssalaisuusrikokset, Teoksessa Raimo Lahti – Pekka Koponen (toim.), Talousrikokset, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja E-16 2007, s. 233.

⁵³ Ibid., s. 234.

⁵⁴ Ibid., s. 239.

⁵⁵ Helsingin hovioikeus R 16/2036, tuomio 18.12.2017 nro 152035 (lainvoimainen), s. 9.

tökohtaisesti vain, jos osien muodostuminen kokonaisuudeksi edellyttää jonkinlaista innovatiivisuutta tai muuta lisäarvoa, eli kokonaisuuden tulee olla enemmän kuin niin sanotusti sen osien summa.⁵⁶ Ajatusmalli on muodostunut niin vakiintuneeksi, että se on otettu käyttöön oikeuskäytännössä ja mainittu lain esitöissä.⁵⁷ Liiketoimintamallin voi tulkita olevan tällainen kokonaisuus, kun suoraan verrataan sen taloudellista arvoa osiensa summaan. Kuitenkin, jos entinen työntekijä kykenee yksittäisten informaation osien perusteella vaittomasti päätyään lopputulokseen, jota kokonaisuutena esitetään yrityssalaisuudeksi, on kyseenalaistettavissa esitetyn kokonaisuuden muodostamisen edellyttämä innovatiivisuus.

Tällaisessa tilanteessa henkilö voi itsestään selviksi mieltämiensä kokonaisuuden yksittäisten osien avulla esimerkiksi välttää toimia, jotka hän tietää intressiensä vastaisiksi. Jos lopputulokseen päätymistä voi pitää itsestään selvien tulkintojen sarjan lopputulemana, onko kyse todella innovatiivisesta kokonaisuudesta, joka on samalla arvokkaampi, kuin osiensa summa? Innovatiivinen tällainen lopputulos ei ainakaan ole. Tällä tulkinnalla kuvastetaan sitä, että melkein mitkä tahansa erilliset, mutta toisiinsa liittyvät informaation osat voi tulkita osien summaa arvokkaammaksi kokonaisuudeksi. Näin ollen on tehtävissä tulkinta, että osiensa summaa arvokkaampi kokonaisuus, joka muodostuu erillisistä osista, jotka eivät nauti erillisinä yrityssalaisuuden suojaa, on tulkittava yrityssalaisuudeksi vain, jos osien muodostama kokonaisuus ei ole luontainen tai itsestään selvä johtopäätös kyseisestä informaatiosta. Tulkintaa tukevat myös lain esityöt, joiden mukaan salassapitointressin edellytykseen kuuluu, ettei esimerkiksi liikesalaisuuden kokonaisuus ole helposti selville saatavissa tällaisia tietoja tavanomaisesti käsittelevälle henkilölle.⁵⁸ Saatavuudella viitataan tiedon julkisuuteen tai yleiseen tunnettavuuteen alalla, mutta sen voi tulkita laajentavasti kattavan myös itsestäänselvydeksi mielletävät päätelmät sallitusta tiedosta. Yhdysvalloissa oikeuskirjallisuudessa on painotettu, että rajanvedon tulkinnassa tulee erottaa työntekijän taito ja kokemus lopputuloksesta, johon työntekijän taito ja kokemus on johtanut.⁵⁹

Näitä tulkintoja myötäilevästi Kouvolan hovioikeus on eräissä ratkaisussaan linjannut, että tapauksessa kyseessä oleva pakkauslinja on entuudestaan tunnetusta tekniikasta koostuva kokonaisuus, joka tulkitaan yrityssalaisuudeksi.⁶⁰

⁵⁶ Nyblin 2007, s. 240.

⁵⁷ HE 49/2018 vp, s. 84.

⁵⁸ *Ibid.*, s. 85.

⁵⁹ James Pooley, *The Executives Guide to Protecting Proprietary Business Information and Trade Secrets*, Probus Publishing Company 1987, s. 31.

⁶⁰ Kouvolan hovioikeus R 10/456, tuomio 12.1.2011 nro 31 (lainvoimainen), s. 5.

Syy tälle on ollut, että kokonaisuuden suunnittelu olisi edellyttänyt satoja työntunteja siitä huolimatta, että sen osat olivat alalla tunnettuja. Korkein oikeus ei myöntänyt valituslupaa.⁶¹ Rovaniemen hovioikeus on myös antanut tulkintaa myötäilevän ratkaisun: hovioikeus on tulkinnut, että projektikuvausten kokonaisuutta on pidettävä yrityssalaisuutena, koska yksittäinen toimialan erityisasiantuntija ei ole kykenevä laatimaan sellaista pelkästään sitä toimialaa koskevan tietonsa perusteella.⁶²

Esitetyn tulkintaohjeen edellytyksenä on esimerkkeinä käytetyistä tilanteista poiketen se, että yrityssalaisuudeksi väitetyn kokonaisuuden muodostaminen informaatiolla, jota ei erillisinä kappaleina tulkita yrityssalaisuudeksi, olisi alan ammattilaiselle vaivatonta tai itsestään selvää. Tällaisen tulkinnan mukaan rajanveto ei olisi itsessään riippuvainen tiedon yksityiskohtaisuudesta, innovatiivisuudesta tai karkeasta rajanvedosta yleisen ja erityisen informaation välillä, vaan työntekijän osaamisesta ja tosiasiallisesta kyvystä päätyä vastaavaan lopputulokseen hänen näkökulmastaan objektiivisesti arvioituna.

3.2 Informaation muistinvaraisuuden arviointi ja muodon vaikutus

Edellä käsitellystä puutarha-alan tukkuliikettä koskevasta hovioikeuden tuomiosta on havaittavissa ongelma liittyen pääsääntöön informaation tallennusmuodosta, jonka mukaan muuten kuin muistinvaraisesti viety informaatio on lähtökohtaisesti yrityssalaisuus. Pääsääntö ja sitä koskevat lain esityöt on avattu tarkemmin luvussa 2.3. Pääsääntöä hyödyntäen on ollut yksinkertaista lähestyä tuomiota perinteisenä rikosoikeudellisena näyttökysymyksenä: onko henkilö kajonnut tallennettuihin tietoihin vai ei?⁶³ Osin tämän vuoksi itse informaation arviointia ei kattavasti ole Suomessa tehty. Kuitenkin kyseisessä tältä osin poikkeuksellisessa tapauksessa ei ole edes väitetty, että vastaajalla olisi olemassa kirjallisena entiselle työnantajalle kuuluvaa materiaalia. Näin ollen pääsäännön soveltaminen tapauksessa johtaisi siihen, ettei tietoa tulkita yrityssalaisuudeksi. Tämä ei lopputuloksesta ilmeten ole ollut hovioikeudelle hyväksyttävä asetelma, joten hovioikeus on päättänyt tekemään punnintaa puhtaasti informaation perusteella. On tulkittavissa, että ilman informaation muodon pääsääntöä hovioikeus on jäänyt ilman konkreettista tulkintaohjetta

⁶¹ KKO R 2011/266, päätös 2.2.2012 nro 204.

⁶² Rovaniemen hovioikeus R 07/788, tuomio 14.5.2009 nro 399 (lainvoimainen), s. 4.

⁶³ Vrt. Vapaavuori 2019, s. 118–119.

tai pohjaa ratkaisun tekemiselle, ja on siten tehnyt pitkälle johdettuja johtopäätöksiä. Havainnollistavasti hovioikeus on suoraan todennut, ettei asiasta ole korkeimman oikeuden tasoista ratkaisukäytäntöä.⁶⁴

Yksi informaation tallennusmuotoon pääsäännön ongelmallisuutta havainnollistava seikka on, että on täysin mahdollista, että henkilöllä on informaatio täysin oikeutetusti hallussaan muistinvaraisesti sekä tallennettuna. Tällöin voi joutua tilanteeseen, jossa henkilön katsottaisiin niin kutsutun pääsäännön mukaan syyllistyneen rikokseen pitkälti sallitun toimen perusteella. Tästä syystä olisi merkittävää, että painopiste yrityssalaisuuden arvioinnissa kohdistuu siihen, millainen informaatio tulkitaan ammattitaidoksi tai yrityssalaisuudeksi, sekä siihen, että näytetään informaation tulleen käytetyksi. Eräässä Turun hovioikeuden ratkaisussa on todettu, että tapauksessa ei ole merkitystä sillä, että vastaajalla on ollut hallussaan myös muistinvaraista tietoa yhtiön asiakkaista, kun on näytetty, että hän on markkinoinnissaan käyttänyt myös tallennettua informaatiota.⁶⁵ Hovioikeus on todennut, että tallennettua informaatiota on tosiasiallisesti hyödynnetty.⁶⁶ Vastaaja ei ole vain hyödyntänyt sinänsä niin kutsutun pääsäännön mukaisesti sallittua muistinvaraista informaatiota, vaikka hänellä on lisäksi ollut mahdollisuus hyödyntää tallennettua informaatiota. Tämä ratkaisee edellä mainitun ongelman, mutta silti asettaa merkittävää painoarvoa informaation tallennustavalle.

Esimerkiksi eräässä Helsingin hovioikeuden tuomiossa on katsottu, että informaation vieminen kirjallisessa muodossa työsuhteen loppuvaiheessa on viitannut siihen, ettei kyse ole henkilön ammattitaidosta.⁶⁷ Voi kuitenkin olla täysin hyväksyttävä syy informaation viemiseen myös tallennetussa muodossa. Esimerkiksi Turun hovioikeus on toisessa ratkaisussa todennut selvyyden vuoksi, että tiedostojen hankkiminen tai kopiointi työsuhteen aikana ei täytä yrityssalaisuuden rikkomisen tunnusmerkistöä.⁶⁸ Helsingin hovioikeus on todennut saman.⁶⁹ Huomionarvoista kuitenkin on, että korkeimman oikeuden

⁶⁴ Ks. Helsingin hovioikeus R 16/2036, tuomio 18.12.2017 nro 152035 (lainvoimainen), s. 8.

⁶⁵ Turun hovioikeus R 16/356, tuomio 6.7.2018 nro 129405 (lainvoimainen), s. 9.

⁶⁶ Informaation hyödyntäminen on useassa tapauksessa näytetty samojen kirjoitusvirheiden läsnäololla. Ks. esim. Turun hovioikeus R 12/1164, tuomio 30.9.2014 nro 1062 (lainvoimainen), s. 13.

⁶⁷ Helsingin hovioikeus R 12/2624, tuomio 21.10.2013 nro 2762 (lainvoimainen), s. 8.

⁶⁸ Turun hovioikeus R 17/2000, tuomio 19.6.2019 nro 128404 (lainvoimainen), s. 30.

⁶⁹ Helsingin hovioikeus R 10/879, tuomio 17.2.2012 nro 399 (lainvoimainen), s. 14.

mukaan tällainen toiminta voi tietyissä tilanteissa juuri työsuhteen loppupuolella tulla kyseeseen yrityssalaisuuden rikkomisen yrityksenä.⁷⁰ *Frände* ja *Viljanen* ovat kuitenkin kritisoineet korkeimman oikeuden tulkintaa.⁷¹ Kyse voi olla esimerkiksi siitä, että henkilö on halunnut kopioida tietoja kotiinsa ammattitaidon ylläpitämiseksi. Lisäksi kyse voi olla siitä, että informaatiota kopioidaan sen käyttämiseksi kahden vuoden kuluttua sen ollessa sallittua ainakin rikoslain näkökulmasta. Edellä kuvatut toimet luonnollisesti voivat tulla ajankohtaisiksi työsuhteen loppupuolella, kun pääsy tiedostoihin käsiksi on lähitulevaisuudessa loppumassa. Esimerkit lähinnä havainnollistavat tiedon muodon ongelmallisuutta lähtökohtana arvioinnissa: tiedon tallennetulle muodolle voi olla tunnusmerkistön näkökulmasta täysin hyväksyttäviä syitä, joten tällaisissa tilanteissa tiedoston muodon tulisi olla *johtopäätöksiä tukeva sivuseikka*, ei lähtökohta. Vaikka vuonna 2018 muutetulla liikesalaisuuden määritelmällä ei ollut tarkoitus muuttaa vallitsevaa oikeustilaa rajanvedosta, voi lain esitöissä käytetyn sanamuodon tulkita muuttuneen näkemyksen mukaiseen suuntaan: *”Jos tieto ei ole muistinvaraista – – tämä lisää todennäköisyyttä sille, että tieto voisi olla ennemmin katsottavissa liikesalaisuudeksi kuin henkilön ammattitaidoksi.”*⁷²

Oikeuskirjallisuuden mukaan Yhdysvalloissa useimmat tuomioistuimet ovat hylänneet Suomessa usein hyödynnetyn informaation muodon pääsäännön yksinkertaisena ja vanhanaikaisena.⁷³ Kyseisten tuomioistuinten perustelu on ollut oikeuskirjallisuuden mukaan muun muassa se, että henkilöllä, jolle yrityssalaisuus on uskottu, on velvollisuus olla käyttämättä tai julkaisematta sitä riippumatta sen tallennusmuodosta.⁷⁴ Myös *Vapaavuori* on nostanut vastaavan seikan esille viittaamalla ulkomaiseen oikeuskirjallisuuteen.⁷⁵ Tallennusmuoto tulisi yhdistää johonkin toiseen seikkaan, jolloin nämä yhdessä kumoavat hyväksyttävät syyt tiedostojen kopioimiselle. Tällainen seikka voi esimerkiksi

⁷⁰ Ks. KKO 2013:20.

⁷¹ Ks. Dan Frände, Oikeustapauskommentti KKO 2013:20, Teoksessa Pekka Timonen (toim.), KKO:n ratkaisut kommentein I/2013, s. 184–185; Viljanen 2018, s. 746. Vrt. Antti Sahinoja, Työntekijän salassapitovelvollisuus yrityssalaisuuksista, Defensor Legis 6/2013, s. 994.

⁷² HE 49/2018 vp, s. 82–83.

⁷³ Saunders – Golden 2018, s. 76.

⁷⁴ *Ibid.*, s. 76–77.

⁷⁵ Vapaavuori 2019, s. 118.

olla se, että kopioidut tiedostot eivät ole liitännässä kyseisen henkilön työtehtäviin tai ammattitaitoon.⁷⁶ Toinen mahdollisuus olisi esimerkiksi kopioitujen tiedostojen suuri määrä.⁷⁷

Kuten edellä todettu, oikeuskirjallisuudessa on arvioitu paljon tulkintaohjetta, jonka mukaan tallennettu tieto olisi lähtökohtaisesti yrityssalaisuus. Vapaa- vuori on esimerkiksi todennut, ettei tulkintaohjeesta ole tehtävissä vastakohtaispäätelmää, että muistinvarainen tieto on oletuksena ammattitaitoa.⁷⁸ Nyblin on todennut vastaavaa.⁷⁹ Helsingin hovioikeus on viitannut tulkintoihin eräässä ratkaisussa.⁸⁰ Työoikeuden näkökulmasta *Tiitinen* ja *Kröger* ovat tämän lisäksi todenneet, että liike- ja ammattisalaisuuden tallentamistavalla ei ole olennaista merkitystä.⁸¹ Näkemykseen on yhtynyt myös *Koskinen*, jonka mukaan tallentamistavalla ei ole arvioinnissa yleensä merkitystä, vaan olennaista on salassapitointressi.⁸² Yhdessä nämä kannanotot tukevat vahvasti sitä, että itsessään informaation muodolla ei ole merkitystä, vaan informaation objektiivinen sisältö ratkaisee rajanvedon ammattitaidon ja yrityssalaisuuden välillä. Nyblin on lisäksi huomauttanut vuonna 2003, että Ruotsin vastaava lainsäädäntö on kirjoitettu lakiin siinä muodossa, että tiedon muodolla ei ole merkitystä.⁸³ Huomionarvoista kuitenkin on, että lainsäädäntö on sittemmin muuttunut, eikä lainkohta nykyisin enää sisällä tällaista määritelmää.⁸⁴ Lainsäätäjä on perustellut ratkaisun siten, että määritelmä on turha, vaikka asiasta tehty selvitys oli määritelmän säilyttämisen kannalla.⁸⁵ Ver-

⁷⁶ Tiedostojen liitääntä työtehtäviin on mainittu perusteluissa ennakkopäätöksessä KKO 2013:20.

⁷⁷ Tallennetun tiedon suurta määrää on painotettu esimerkiksi tapauksissa Turun hovioikeus R 21/43, tuomio 13.4.2022 nro 115546 (lainvoimainen), Turun hovioikeus R 17/2000, tuomio 19.6.2019 nro 128404 (lainvoimainen), Turun hovioikeus R 16/356, tuomio 6.7.2018 nro 129405 (lainvoimainen) sekä Helsingin hovioikeus R 09/2900, tuomio 7.6.2010 nro 1593 (lainvoimainen). Tapauksissa on ollut kyse esimerkiksi tuhansista asiakastiedoista tai tiedostoista.

⁷⁸ Tom Vapaaavuori, *Yrityssalaisuudet, liikesalaisuudet ja salassapitosopimukset*, Talentum Pro 2016 (2. uudistettu painos), s. 84–85.

⁷⁹ Nyblin 2003, s. 244–249.

⁸⁰ Ks. Helsingin hovioikeus R 16/2036, tuomio 18.12.2017 nro 152035 (lainvoimainen), s. 8.

⁸¹ Kari-Pekka Tiitinen – Tarja Kröger, *Työsopimuslaki 2001, Lakimiesliiton kustannus* 2002, s. 215.

⁸² Seppo Koskinen, *Ammatti- ja liikesalaisuudet*, Teoksessa Martti Kairinen (toim.), *Työoikeus*, Juva 2002, s. 427.

⁸³ Nyblin 2003, s. 246–247.

⁸⁴ Lag (2018:558) om företagshemligheter, 2 §.

⁸⁵ Regeringens proposition 2017/18:200, s. 26–27; Statens Offentliga Utredningar 2017:45, s. 105–106.

taukseksi *Pooley* on Yhdysvalloissa mieltänyt määritelmän laintasoisen määrittelyn puutteen keskeiseksi ongelmaksi, kun asiaa verrataan tarkoin määrittelyihin immateriaalioikeuden oikeushyviin.⁸⁶ Tähän pohjustukseen suhteutettuna on yllättävää, että Turun hovioikeus on tehnyt informaation muotoon liittyen täysin päinvastaisen tulkinnan ratkaistussaan:

Tapauksessa yrityksen X Oy:n entinen työntekijä A oli siirtynyt samalla alalla toimivan Y Oy:n palvelukseen. Oli näytetty, että A:n tietokoneella oli ollut X Oy:n suunnitteleminen laitteiden kokoonpanopiirustuksia. Tapauksessa A oli väittänyt, että hän oli saanut yrityssalaisuusiksi väitetyjä piirustuksia X Oy:n asiakkailta. Todistajien mukaan asiakkaille ei ikinä lähetetä piirustusten muokattavaa DWG-versiota, vaan PDF-versio. Näin ollen hovioikeus on todennut, että muokattavaa versiota on pidettävä yrityssalaisuutena.⁸⁷

Ratkaisussa ei ole avattu tarkemmin, onko muokattavassa DWG-muodossa olevat tiedostot yrityssalaisuuksia, koska tuomioistuimien mieltää eri muodossa olevat dokumentit itsessään eri informaatioksi, vai siksi, että vastaaja ei ole voinut saada tiedostoja asiakkailta siinä muodossa. Vastauksella ei itsessään ole oikeastaan merkitystä: Jos tulkinta on jälkimmäinen, olisi vastaaja voinut silti saada vastaavan informaation asiakkailta ja todennut, että on tämän vuoksi oikeutettu käyttämään saman informaation sisältävää muokattavaa tiedostoa. Joka tapauksessa ratkaisussa tehdään tulkinta, että tiedoston muodolla on merkitystä. Sinänsä kattavan todistelun tulisi myös näyttää, ettei asiakas ole itse laatinut tiedostosta eri muotoa.

Vastausta informaation muodon vaikutukseen voi etsiä systematisoinnin avulla yrityssalaisuuksiksi mielletävistä kokonaisuuksista. Kuten edellä todettu, tunnetuista osista koostuva kokonaisuus on lähtökohtaisesti yrityssalaisuus vain, jos sen osien muodostuminen kokonaisuudeksi edellyttää jonkinlaista innovatiivisuutta tai muuta lisäarvoa.⁸⁸ Näin ollen on tulkittavissa, että informaation muoto voi vaikuttaa rajanvetoon yrityssalaisuuden ja ammattitaidon välillä vain, jos informaation muoto tuo merkittävää lisäarvoa itse informaatioon. Esimerkiksi käsiteltävänä olevassa tapauksessa muokattava tiedosto mahdollistaa informaation hyödyntämisen huomattavasti nopeammin, kuin tiedosto, joka tulisi ensin muuttaa pitkällä prosessilla. Tulkinnassa tulisi kuitenkin antaa painoarvoa sille, kuinka paljon resurssien säästöä aiheutuu eri

⁸⁶ Pooley 1997, s. 1181–1183.

⁸⁷ Turun hovioikeus R 12/1164, tuomio 30.9.2014 nro 1062 (lainvoimainen), s. 10.

⁸⁸ Martti Castrén, Immateriaalioikeudet ja niitä täydentävä kilpailunormisto, Teoksessa Kirsti Rissanen (toim.), Yritysoikeus. Werner Söderström 1999, s. 718; Nyblin 2007, s. 240.

muodossa olevan tiedoston hyödyntämisestä. Esimerkiksi yhden tai muutama työpäivän kuluminen tiedoston muodon muokkaamiseen ei ehkä kuvasta riittävää hyötyarvoa. On myös varsin mahdollista, että eri muodossa oleva tiedosto sisältää enemmän informaatiota, kuin esimerkiksi PDF-versio. On näin ollen myös tulkittavissa, että eri muodossa olevaa informaatiota voi ikään kuin tulkita eri informaationa, jos sen *käyttöarvo on merkittävästi erilainen*.

3.3 Julkinen ja alalla tunnettu tieto yrityssalaisuutena

Edellä käsitellyn mukaisesti liikesalaisuuteen liittyy salassapitointressi. Lain esitöiden mukaan liikesalaisuuden on oltava salaista tietoa, joka ei ole kokonaisuutena tai osiensa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä tällaisia tietoja tavanomaisesti käsitteleville henkilöille yleisesti tunnettua tai helposti selville saatavissa.⁸⁹ Tämän edellytyksen voi tulkita rajaavan julkisen informaation määritelmän ulkopuolelle. Kuitenkin kuten edellä luvussa 3.1. on todettu, myös julkisesta informaatiosta muodostuva kokonaisuus voi saada suojaa yrityssalaisuutena.⁹⁰ Tällainen informaatio voidaan jakaa ikään kuin yleiseen julkiseen informaatioon ja alalla muiden tuntemaan ikään kuin erityiseen informaatioon. Yleisen julkisen informaation yhteydessä käsitellään myös salassapitointiin liittyviä ongelmakohtia.

3.3.1 Julkinen informaatio yrityssalaisuutena ja salassapito

Erityisesti yritysasiakkaiden yhteystiedot ja muu informaatio löytyy internetistä tai julkisista rekistereistä. Suomessa asiakasrekisterit ovat pääsääntöisesti mielletty yrityssalaisuuksiksi. Helsingin hovioikeus on esimerkiksi viitannut oikeuskirjallisuuteen, jossa asiakasrekistereitä ja asiakastietoja on pidetty tyyppillisinä esimerkkeinä yrityssalaisuudesta.⁹¹ Tulkinta on havainnollistettavissa toisella hovioikeuden tuomiolla:

Tapauksessa yritys on myynyt jätehuoltolaitteita asiakkailleen. Jätehuoltolaitteet ovat sijainneet usein julkisilla paikoilla asiakkaiden pihoiilla. Siitä huolimatta hovioikeus päätyi lopputulokseen, että asiakastiedot olivat yrityssalaisuuksia, vaikka tietoja olikin mahdollista kerätä myös asiakasyritysten pihoilta.⁹²

⁸⁹ HE 49/2018 vp, s. 58.

⁹⁰ Ks. esim. Vapaavuori 2019, s. 62–93.

⁹¹ Helsingin hovioikeus R 09/2900, tuomio 7.6.2010 nro 1593 (lainvoimainen), s. 4–5.

⁹² Helsingin hovioikeus R 16/1956, tuomio 16.2.2018 nro 106349 (lainvoimainen), s. 6. Tulkinnan on katsottu muissa tapauksessa kattavan myös internetistä ja julkisista lähteistä löytyvät tiedot. Ks. esim. Turun hovioikeus R 16/356, tuomio 6.7.2018 nro 129405 (lainvoimainen), s. 6 ja Vaasan hovioikeus R 18/1076, tuomio 12.5.2020 nro 117037 (lainvoimainen), s. 4.

Edellä jaksossa 3.1. tarkemmin käsitelty mainosalan tapaus käsittelee myös informaation julkisuutta. Vastaaja myi mainostilaa edellisen työnantajan asiakkaille. Mainostilan aiempi myynti automaattisesti johti siihen, että kyseiset mainospaikat ostaneet yritykset olivat helposti selvitettävissä edellisen vuoden mainosmateriaalista, eikä tapauksessa asiakastietoja mielletty yrityssalaisuudeksi.⁹³ Toiminnan tarkoitus oli nimenomaan levittää asiakasrekisterin sisältävää kirjoitusallustaa mahdollisimman laajasti.

Edellä käsiteltyihin tapauksiin viitaten myös informaation julkisuuden osalta keskeiseltä vaikuttaa, kuinka merkittäviä ajallisia ja resurssillisia säästöjä edellisen työnantajan informaation avulla on saavutettavissa. Vaikka näkökulma toistuu artikkelissa esitetyissä kannanotoissa useassa kohdassa, on tulkittavissa, että näkemys saattaa poiketa lainsäädännön alkuperäisestä tarkoituksesta. Kun vuonna 2002 tunnusmerkistö laajennettiin kattamaan palvelussuhdetta seuraavat kaksi vuotta, lain esitöissä todettiin, että tunnusmerkistön säätämistä kuluneen 13 vuoden aikana yritysten toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi: yrityksen menestys saattaa pitkälti perustua johonkin tiedolliseen oivallukseen, ja yhtä lailla menestys saattaa katketa kyseisen tiedon joutuessa kilpailijan käsiin.⁹⁴ Lisäksi lain esitöiden mukaan sovellettavuuden ajallinen rajoitus kahteen vuoteen perustuu siihen, että usean vuoden kuluttua yrityssalaisuuden hankkimishetkestä teon merkitys tuskin on enää sama, kuin palvelussuhteen päättyessä.⁹⁵

Tältä osin on tulkittavissa, että tunnusmerkistön alkuperäinen tarkoitus on ollut suojella ensisijaisesti yritysten oletettavia tuottomahdollisuuksia salaisuuden muodostamiseen käytettyjen resurssien sijasta. Näkemystä vastaan kuitenkin puhuu, että lain esitöiden mukaan rajanvetokysymys ammattitaidon ja yrityssalaisuuksien välillä ei ole kyseisessä esityksessä muuttunut.⁹⁶ Jokseenkin liitännäisesti oikeuskirjallisuudessa on ollut paljon erimielisyyksiä siitä, tuleeko työsuhteen aikana yrityssalaisuuden suoja tulkita tiukemmin, kuin työsuhteen jälkeisenä aikana.⁹⁷ Konsensus asiassa kuitenkin vaikuttaa olevan, että suojaa arvioidaan samalla tavalla työsuhteen aikana sekä sen jälkeen.⁹⁸

⁹³ Helsingin hovioikeus R 11/468, tuomio 28.3.2012 nro 855 (lainvoimainen), s. 11.

⁹⁴ HE 53/2002 vp, s. 16.

⁹⁵ Ibid., s. 33.

⁹⁶ Ibid., s. 17.

⁹⁷ Klaus Nyblin, Yrityssalaisuuksille dokumenttisuojaja? Defensor Legis 1/2001, s. 94; Viljanen 2001, s. 431; Nyblin 2003, s. 245; Vapaavuori 2019, s. 107.

⁹⁸ Pekka Viljanen, Vielä yritysvakoilusta ja yrityssalaisuuden rikkomisesta, Defensor Legis 3/2001, s. 431; Klaus Nyblin 2003, s. 245; Vapaavuori 2019, s. 107.

Yhdysvalloissa tehdyn tutkimuksen mukaan työnantajat kohtasivat tarkasteltujen kategorioiden osalta eniten haasteita tilanteissa, joissa he yrittivät saada tuomioistuimen antamaan asiakaslistalle yrityssalaisuuden suojan. Syy tälle oli, että Yhdysvalloissa – toisin kuin Suomessa – tuomioistuimet edellyttivät, että työnantajat selkeästi rajoittavat pääsyä informaatioon työntekijöille, joiden ei tarvinnut hyödyntää informaatiota tehtäviensä tekemisessä.⁹⁹ Huomionarvoista on myös, että Euroopan komissiolle tehdyssä tutkimuksessa aiheesta on todettu, että Suomen oikeuskäytännössä on tapauksia, joissa tuomioistuin on hyväksynyt subjektiivinen käsityksen siitä, mitä työnantaja mieltää yrityssalaisuudeksi, vaikka lain esitöiden mukaan tämän ei tulisi olla mahdollista.¹⁰⁰ Tämä huomio liittyi tutkimuksessa erityisesti kategoriaan, johon tutkimus on kategorisoinut asiakastiedot.¹⁰¹

Edellä käsitellyssä jätehuoltolaitteita käsittelevässä ratkaisussa hovioikeus on kommentoinut sekä informaation rajoittamista työyhteisössä että tiedon objektiivisuutta: Hovioikeus katsoi, ettei salassapitokriteerin täyttymisen kannalta ole merkitystä, onko yrityksen henkilöstöllä ollut laajasti ollut pääsy asiakastietojärjestelmän ja tarjouskanta-asiakirjan tietoihin, kun tiedot olivat olleet salassa pidettäviä ulkopuolisiin nähden.¹⁰² Tämä on selkeä poikkeus edellä käsitellystä Yhdysvaltojen oikeuskäytännön tulkinnasta. Samalla hovioikeus totesi, että yrityssalaisuutena pidettävän informaation arvioiminen on tehtävä yrityssalaisuuden haltijan näkökulmasta objektiivisin kriteerein.¹⁰³

Korkein oikeus on vahvistanut ennakkopäätöksessään, että informaation liityntä henkilön työtehtäviin vaikuttaa informaation arviointiin: vastaajat olivat kopioineet tietoja laajemmin kuin heidän tehtävänsä vuoksi olisi ollut tarpeellista tai tarkoituksenmukaista. Tämä seikka yhdistettynä kopioimisen ajankohtaan viittasi siihen, että kopiointivaiheessa heillä oli tarkoitus kerätä tietoja tulevan työpaikanvaihdoksen johdosta.¹⁰⁴ On kuitenkin tulkittavissa, että yrityssalaisuuden arvon on ainakin jollain tasolla korreloitava sen tosiasiallisen salassapidon tason kanssa. Tässä kontekstissa tosiasiallisen salassapidon tulkinta

⁹⁹ Saunders – Golden 2018, s. 91.

¹⁰⁰ De Martinis – Gaudino – Repress 2013, s. 73; HE 66/1988 vp, s. 92–93.

¹⁰¹ De Martinis – Gaudino – Repress 2013, s. 85.

¹⁰² Helsingin hovioikeus R 16/1956, tuomio 16.2.2018 nro 106349 (lainvoimainen), s. 7.

¹⁰³ Ibid., s. 6.

¹⁰⁴ KKO 2013:20, kohta 17. Vastaajat tuomittiin osin tämän perustelun vuoksi yritysvakoilun tunnusmerkistön sijasta yrityssalaisuuden rikkomisen yrityksestä.

on Suomessa edellä todetun perusteella varsin erilainen esimerkiksi Yhdysvaltoihin verrattuna. Tulkinnan ongelmallisuutta voi pohtia toisen korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen avulla.¹⁰⁵

Tapauksessa vastaaja on yritystoiminnassaan tilannut Pakistanista moottorikelkkapukuja. Tehdas on kuitenkin tavalla tai toisella saanut toiselta tehtaalta eri suomalaisen yrityksen tekemien moottorikelkkapukujen kaavat ja tarjonnut piirustusten mukaisia tuotteita vastaajalle. Korkein oikeus on päätenyt todistelun perusteella lopputulokseen, jossa vastaaja on tiennyt, että kyse on juuri kyseisen toisen yrityksen kaavoista.¹⁰⁶

Tapausta edeltäneessä Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisussa on nostettu esille, että Pakistanissa liikesalaisuuksien vuotaminen oli alalla yleisesti tunnettua.¹⁰⁷ Seikkaa ei ole suoraan mainittu ennakkopäätöksen perusteluissa, mutta ilman tarkempaa yksilöintiä korkein oikeus on todennut, että *”syytetyn tiedossa on – – ollut useita seikkoja, jotka ovat voimakkaasti viittanneet kaavojen ja kilpailevan yrityksen yrityssalaisuuksien oikeudettoman käytön todennäköisyyteen”*.¹⁰⁸ Tämän voi ainakin osin tulkita viittaavaan hovioikeudessa esitelyyn todisteluun siitä, että liikesalaisuuksien tiedettiin vuotavan kyseisessä paikassa.

Näin ollen, jos katsottiin, että vastaajan tahallisuuden arviointiin vaikutti yleinen tieto siitä, että liikesalaisuudet vuotivat Pakistanissa, niin miksei seikkaa arvioitu myös yrityssalaisuuden haltijana olleen yrityksen todellista salassapitoa kyseenalaistavana seikkana? Herää kysymys, että täyttääkö tämä toiminta liikesalaisuuslain 2.1 §:n c-kohdan mukaisen vaatimuksen kohtuullisesta tiedon suojaamisesta. Todistelun perusteella vaikuttaa selvältä, että lähettäessään haalarien kaavat Pakistaniin kyseisen yrityksen on täytynyt pitää varsin todennäköisenä, että ne vuotavat muiden tietoon. Kysymyksen esittäminen ei itsessään edes edellytä liityntää edellä mainittuun vastaajan tietoisuuden arviointiin. On siis mahdollista, että yrityksen omalle toiminnalle tulisi asettaa suurempaa painoarvoa. Kyseisessä tilanteessa yritys on oletettavasti hyötynyt taloudellisesti alhaisemman hinnan muodossa käyttämällä tehdasta alueella, jolla yrityssalaisuuksien tiedetään leviävän. Yritys ei kuitenkaan ole joutunut kantamaan vastuuta siitä aiheutuneen riskin aktualisoitumisesta.

¹⁰⁵ KKO 2013:17.

¹⁰⁶ KKO 2013:17.

¹⁰⁷ Itä-Suomen hovioikeus R 09/380, tuomio 26.1.2010 nro 2010/67 (lainvoimainen), s. 3.

¹⁰⁸ KKO 2013:17, kohta 35.

3.3.2 Markkinoilla tiedetty informaatio yrityssalaisuutena

Markkinoilla muiden tiedossa olevan informaation osalta on lain esitöissä tulkintaohje:

*”Vaikka monet kilpailevat elinkeinonharjoittajat tuntisivatkin tiedon, se voisi silti säilyä yrityssalaisuutena, jos tiedon haltijan edun mukaista olisi estää tiedon välittyminen esimerkiksi pahimmalle kilpailijalleen, joka sitä ei vielä tuntisi. Yrityssalaisuus voisi lakata olemasta salaisuus sen jälkeen, kun se on tullut riittävän monen tietoon.”*¹⁰⁹

Tulkintaohjeen seurauksena asian oikeustila on lähtökohtaisesti varsin selkeä. Arvioinnissa kuitenkin tulisi huomioida kilpailevan yrityksen intressi ja kompetenssi informaation suhteen. Jos niin kutsutulla pahimmalla kilpailijalla ei ole kompetenssia tai intressiä vastaavan informaation kehittämiseen, ei tulisi myöskään antaa merkittävää painoarvoa sille, ettei kyseinen informaatio ole kilpailijan tiedossa. Tulkinnallisesti tämä antaa tuomioistuimelle kaksi vaihtoehtoa: Ensinnäkin tuomioistuin voi testiluontoisesti tulkita asiaa teoreettisen kiinnostuneen ja kohtuullisen kyvykkään yrityksen näkökulmasta. Tällöin asiaa tarkasteltaisiin siten, että kuinka todennäköisesti tällainen yritys pystyisi kehittämään vastaavan informaation tai kuinka todennäköisesti se löytyisi tämän hallusta. Vaihtoehtoisesti tuomioistuin voi tehdä punnintaa esitetyn näytön perusteella asianomistajan kanssa tosiasiaissa kilpailevien yritysten näkökulmasta. Tällöin arvioinnin merkitys tulee kuitenkin suhteuttaa yrityksen intresseihin ja kompetenssiin. Jälkimmäinen lähestymistapa voidaan nähdä ongelmallisena, koska täysin erillisen yrityksen kompetenssin tai intressin puute olisi omiaan johtamaan henkilön rikosoikeudelliseen vastuuseen. Tämä on perusteltavissa sanamuodosta huolimatta ikään kuin laillisuusperiaatteen vastaisena, sillä on tulkittavissa, ettei lain esitöissä pahimmalla kilpailijalla ole tarkoitettu yritystä, jonka intressi tai kompetenssi asiassa on näin alhainen. Vastavasti oikeuskirjallisuudessa on todettu, että tapauskohtaisten erityispiirteiden painottaminen yrityssalaisuuden alaa määritettäessä on mahdollista vain tekijän eduksi, ei hänen vahingokseen.¹¹⁰ Näin ollen on tulkittavissa, että jälkimmäistä tulkintavaihtoehtoa tulisi hyödyntää lähtökohtaisesti vain, kun oikean kilpailevan yrityksen kompetenssi tai intressi ylittää selkeästi teoreettisena testinä hyödynnetyn kohtalaisen kyvykkään ja tasokkaan yrityksen kompetenssin tai intressin tason.

¹⁰⁹ HE 1988 vp, s. 93.

¹¹⁰ Nyblin 2007, s. 241.

Yleisesti esitetystä voi esimerkin luontoisesti todeta *reductio ad absurdum* -argumentin avulla, että alalla toisen yrityksen yleisesti myydessä hypoteettisen asianomistajan salaisuutta vastaavaa tietoa yhden euron hintaan, ei kyseistä informaatiota tule pitää yrityssalaisuutena sen vuoksi, ettei se ole asianomistajan pahimman kilpailijan tiedossa. Syynä tulkinnalle ei tällaisessa tilanteessa tulisi olla pelkästään informaation julkista vastaava luonne alhaisen hinnan vuoksi, vaan myös se, ettei kilpailevalla yrityksellä selkeästi ole intressiä tai kompetenssia sen hankkimiseksi. Tällöin tulisi todeta, että kyvykäs ja kiinnostunut kilpailija olisi kyennyt hankkimaan informaation, eikä kyse näin ollen ole yrityssalaisuudesta.

4 Johtopäätökset

On selvää, ettei yksittäistä selkeää kaikenkattavaa rajanvetoa ammattitaidon ja yrityssalaisuuden välillä ole mahdollista eikä edes tavoiteltavaa tehdä. Kyse on aina tapauskohtaisesta punninnasta. Artikkelissa on näin ollen pyritty johtamaan yleisluontoisia tulkinnallisia ohjeita, joiden avulla on mahdollista selkeyttää ja kaventaa rajanvetoa.

Aineistoa tarkastelemalla tutkimuksessa on havaittu, että yrityssalaisuuden ja ammattitaidon rajanvetoa punnitessa tulee arviointi tehdä vastaajan osaamisen näkökulmasta. Entisen työntekijän näkökulmasta sallittua informaatiota arvioidessa voi mahdollisesti hyödyntää alkuperäistä työnantajan tarkoituspäättämää hänen palkkaamisellensa ammattitaidon ja osaamisen osalta. Lisäksi kokeneen ammattilaisen taitoja arvioitaessa sallituksi tulisi mieltää informaatio, joka työsuhteen poikkeuksellisen pitkän keston vuoksi on rinnastettavissa hypoteettiseen edelliseen työsuhteeseen. On myös kohtuullista ottaa huomioon, että esimerkiksi uusi yritys ymmärrettävästi muistuttaa toimintatavoiltaan perustajan entistä työpaikkaa, jos hän on työskennellyt siellä merkittävän osan urastaan.

Jako muistinvaraisen ja tallennetun informaation perusteella on pitkään mielletty ikään kuin rajanvedon pääsäännöksi, mutta siitä tulee luopua ensisijaisena lähtökohtana. Jatkossa sitä tulisi hyödyntää arviointia tukevana seikkana, jos esimerkiksi viedyn tallennetun informaation suuri määrä antaa tälle aiheutta. Informaation muodon tuodessa lisäarvoa tai vaikuttaessa merkittävästi informaation käyttöarvoon, voi olla perusteltua mieltää eri muodossa oleva informaatio ikään kuin eri informaatioksi. Arvioinnin tulee kuitenkin olla oikea-

suhtainen verrattuna esimerkiksi ajalliseen säästöön, mikä taholle syntyy esimerkiksi käyttöarvoltaan rajoitetun tiedostomuodon muuntamisesta hyödyllisempään tiedostomuotoon.

Epäselvyyttä on selkeästi havaittavissa siltä osin, kuinka paljon työnantajan tulee rajoittaa palvelussuhteessa olevan pääsyä informaatioon, joka ei liity hänen työtehtäviinsä. Tältä osin Suomen oikeuskäytäntö vaikuttaa asettavan vähemmän vastuuta yrittäjälle ulkomaiseen oikeuskäytäntöön verrattuna. Vastaavasti työnantajan vastuu on epäselvä myös siltä osin, kuinka paljon työnantajan tulee painottaa informaation salaisuutta. Ennakoitavuuden näkökulmasta olisi perusteltua painottaa työnantajan vastuuta tosiasiallisen salassapitokriteerin osalta edellyttämällä selkeitä toimia esimerkiksi informaation käytön rajaamisessa tai sen yrityssalaisuusluonteen korostamisessa. Näin ollen rajat olisivat selkeämmät työntekijöiden näkökulmasta. Tämä saattaa kuitenkin johtaa siihen, että työnantajat korostavat salassapitoa kaiken informaation osalta. Tällöin tulee muistaa, ettei työnantaja voi itse päättää mikä tulkitaan yrityssalaisuudeksi.¹¹¹

Julkisen informaation osalta keskeinen merkitysarvo tulisi antaa sille, kuinka paljon aikaa kyseisen informaation kartuttaminen edellyttää. Alalla muiden tunteen informaation arvioinnissa tulisi antaa painoarvoa myös kilpailevien yritysten kompetenssille ja intressille kyseistä informaatiota kohtaan. Pelkän informaation puuttumisen kilpailijalta ei pitäisi merkittävästi vaikuttaa arviointiin. On tärkeää, ettei lain esitöissä mainittua esimerkkiä ”*pahimmasta kilpailijasta*”¹¹² tulkita laajentavasti siten, että mille tahansa kilpailijalle siirtynyttä informaatiota pidetään tämän vuoksi yrityssalaisuutena. Yleisesti rajanvetoa tehdessä tulisi punninta suhteuttaa lain tarkoitukseen suojella yrityksen tulevia voittoja, eikä niinkään informaation kehittämiseen käytettyjä resursseja.

Useita artikkelin kannalta keskeisiä seikkoja on käsitelty Turun hovioikeuden kohtalaisen tuoreessa ratkaisussa, jossa edellisen työnantajan sopimuksen hyödyntäminen sekä osin suoraan kopioiminen oli hyväksyttävää, kun sopimus pohjasta poistettiin edellistä työnantajaa koskeva informaatio.¹¹³ Syy perustelulle oli se, että alan ammattilaisiksi mielletyt vastaajat kykenevät luomaan vastaavan sopimuksen myös ilman mallia. Näin ollen ratkaisussa rajanvetoa ei ole tehty informaation muodon perusteella. Tulkinta on viety jopa niin pitkälle, että suora kopiointi kirjallisena olleesta informaatiosta on ollut hyväk-

¹¹¹ HE 66/1988 vp, s. 92–93. Ks. myös Nyblin 2003, s. 245.

¹¹² HE 66/1988 vp, s. 93.

¹¹³ Turun hovioikeus R 17/2000, tuomio 19.6.2019 nro 128404 (lainvoimainen), s. 34.

syttävää. Tämän ohella rajanveto on perustunut vastaajan kykyihin ammattilaisena. Lisäksi myös kokemuksen karttuminen pitkän uran osalta on vaikuttanut tulkintaan. Huomionarvoista on myös, että sopimusta ei ole tulkittu yritys-salaisuudeksi siksi, että sen hyödyntämisestä on aiheutunut ajallista säästöä. Korkein oikeus ei ole myöntänyt asiassa valituslupaa.¹¹⁴ Yksittäisestä hovioikeuden tuomiosta ei voi tehdä pitkälle vietyjä tulkintoja, mutta ratkaisu on artikkelissa esitettyjen tulkintojen näkökulmasta lupaava.

¹¹⁴ KKO R 2019/644, päätös 5.11.2019 nro 1887 (lainvoimainen).